

Poselství k 12. neděli po sv. Trojici

OTEVÍRÁ OČI SLEPÝCH

Marek 8,22-26

Ježíšova uzdravení jsou tím, co dnešního člověka v jeho příběhu patrně nejméně oslovuje. Zvláště ta,

při nichž je užito tak nestandardních zdravotních prostředků jako slin či bláta, kde nezazní ani slovo o víře, nemocný přijde ke svému vyléčení jako příslovečný slepý k houslím a k tomu se tím nesmí ani chlubit. Problém je v tom, že si nevšímáme souvislostí. Ty drobné události totiž podtrhují či dokreslují význam těch – z našeho pohledu – mnohem závažnějších. Uzdravení slepého v Markově evangeliu uzavírá rozhovor Ježíše s jeho učedníky o významu nasycení zástupů a zároveň otvírá nový, v jehož závěru Petr o Ježíši vyzná: Ty jsi Mesiáš! Učedníci – podobně jako ten slepý – mohou prozívat a pozvolna pochopit dosah Ježíšových slov i činů. I oni jsou na své cestě víry vedeni a jen s pomocí svého Mistra se mohou dobrat podstaty svých životů a prohlédnout až k cíli Božího díla smíření v Ježíši Kristu.

Pro tehdejšího člověka byla uzdravení přímo potvrzením Ježíšovy moci, dokladem pravdivosti jeho evangelia. Sami také potřebujeme občas ve svém životě zahlédnout takový záblesk Boží moci. I když se nás Ježíš nedotýká přímo fyzicky – pokud nechceme nadneseně říct, že k tomu užívá rukou lékařů a sestřiček, či dalších svých vyslanců – jeho mocnou přítomnost prožíváme často velmi osobně právě ve všelijakých zápasech s nemocí, životní či rodinnou krizí, strachem ... A právě tam zapadne taková zkušenost jako kamínek do mozaiky všeho toho, co jsme již slyšeli v kostele a přečetli v Bibli, promodlili a propochovali, otevřou se nám oči a najednou víme jistě: Ježíš je skutečně i můj Spasitel!

Jiřina Kačnová,
farářka ČCE, Letohrad

Druhý omyl

Učení o spasení všech ohrožuje autentické správné učení o vyvolení. Opačný svým obsahem byl omyl o předurčení jedněch k spáse a druhých k zatracení. Na jeho necitelnost, s jakou mluví o množství zatracených, jako by odpověděl druhý omyl, učení o věčné spáse všech. Mohl se opřít aspoň o dva biblické výroky tak, že jednomu nedovolí, aby byl ukončen a k druhému přiloží výklad, který je v rozporu s celým biblickým svědectvím. První výrok, nebo spíše jeho část, zní takto: Bůh tak miloval svět – to jest všechny lidi. A vy už sami víte, že ta věta o Boží lásce ke všem lidem končí takto: Bůh dal svého jednorozného Syna, aby všichni, kdo v něho věří, nezahynuli na věky. Není divu, že toto učení, které se v církvi objevilo za Origena (185-253), bylo od počátku uznáno za herezi (blud), proti níž se obrátil oficiální odpor celé církve. Ta proti ní dala na váhu svědectví víry apoštolů a učení samého Ježíše, které s naprostou jasností mluví o posledním soudu a oddělení spasených od odsouzených. Proto také tento omyl nemohl vážně ohrozit pravé učení církve. To se shodovalo s učením o spáse všech jen v tom, jak vyzdvihlo Boží lásku jako hlavní zjevení, avšak přidělilo jí všeobšahlou vlastnost, která řídí všechno Boží jednání, jakoby Bůh nemohl nic činit než skrze lásku. Toto zdůraznění Boží lásky je skoro správné, prozrazuje však svou scestnost v tom, že o člověku neví a nedává mu žádný prostor pro jeho rozhodnutí: Přijímáš Boží lásku, nebo ne? Naopak, toto učení se prodralo nevšímavě k tolika stránkám Písma, které mluví jasně o rozhodnutí, jímž se věřící

v Ježíše Krista oddělují od nevěřících, aby konečně nalezlo výroky Písma, který by potvrzoval, že Bůh připravil a daroval spásu pro všechny bez výjimky. Zde je: „Bůh chce, aby všichni lidé došli spásy a poznali pravdu“ (1 Tm 2,3-4). Tento výrok se zdá tak jasný a jednoznačný, ale neobstojí v celku Písma, které nás vyzývá k rozhodnutí. Neposkytuje žádné místo pro závažnost našeho rozhodnutí, které způsobuje u věřícího pokoj a radost a u toho, kdo odmítl jít za Ježíšem, smutek. Matouš ve svém evangeliu 19,22 vypráví o mladíkovi, kterého Ježíš pozval na cestu za sebou. Ale on odmítl, avšak odešel smuten. Evangelista dodává: Neboť měl mnoho majetku. Na jevišti tohoto světa se důsledek tohoto odmítnutí projevuje a šíří jako nespokojenost a smutek, který nedává lidem spát. Farmaka, která jsou v mnohém podobná ovoci učení o spáse všech, udržují bitvu o dobrý spánek nerozhodnutou. Otrocktví, do něhož člověka uvádějí, oddaluje možnost, že by se smutný člověk vzhopil k rozhodnutí, k němuž dosud neměl dostatek svobodné vůle. Z toho pekelného kolotoče je skoro nemožné vystoupit. Smutní lidé bývají stíženi slepotou a hluchotou. Pro ně učení o spáse všech neznamená svobodu, protože se k nim těžce dostává přes mlhu neskutečnosti, která je obklopuje. Chci tím říci, že farmaka si doboyla k jejich sluchu a srdci téměř výhradní právo. Čtenář pochopil, že jsem ve své bohulibém úsilí o spásu člověka použil i službu falešného učení o spáse všech, abych aspoň některé vytrhl ze spárů falešného pokoje a očekával, že Bohu není nic nemož-

ného. Vracím se zpátky od falešného učení o spáse všech k správnému učení, které nám zanechal náš Pán Ježíš Kristus, které dál zachovali a zaznamenali jeho apoštolové, Petr, Pavel a Jan. Jejich zapsaného svědectví o spáse a pravdě se chceme držet: jen věř a neboj se, kdo věří nebude zahanben a jak „jsi uvěřil, tak se ti staří“ (Mt 8,13).

Josef Veselý

AKTUALITA

Vyjádření papeže Františka

Papež František hned v prvních rozhovorech pro brazilskou televizi Globo a další média byl dotazován na pověstnou konkurenci mezi Argentinou a Brazílií. Okamžitě projevil smysl pro humor: „Máme to dobře rozdělené. Papež je Argentinec a Bůh Brazilce...“ Dále projevil porozumění pro sociálně motivované protesty mladých lidí: „Neznám mladého člověka, který by neprotestoval, mládí se vždy upne ke snům a utopiím, vždyť utopie nemusí být vždy špatné. Koneckonců utopie nám dávají dýchat a hledět dopředu! A mladí lidé mají více energie své myšlenky hájit a prosazovat.“ Dle Františka je pochopitelné, že mládež není spokojena se stávajícím stavem. A snaží se také problémy pojmenovat. Zároveň zdůraznil, že mladým lidem je třeba naslouchat a chránit je, aby nebyli manipulováni a účelově zneužití lidmi různých zájmových skupin. Dotkl se i médií, pro která je ve zprávách důležitější pohyb na burze, než extrémní sociální nouze. Politika je smyšlená krutým zbožštěním peněz a ignoruje sociální problémy, jako je např. nezaměstnanost mladých. Sám také objasnil své zřeknutí se papamobilu během své bra-

zilské cesty: „Prohlédl jsem si papamobil, je jak skleník. Nikdo nemůže mít radost z návštěvy skleněné bedny“. Dále ohlásil, že Vatikán nejspíše odloží ohlášené svatořečení bývalých papežů Jana Pavla II. a Jana XXIII., původně plánované na začátek prosince. Kvůli bezpečnosti poutníků z Polska, kteří by v zimě museli cestovat po zledovatělých silnicích, se prý kanonizace uskuteční nejspíše až o Velikonocích 2014.

Papež František se nezvykle otevřeně a vstřícně vyjádřil k problematice vztahu církve k homosexuálům. Podle něj by církev neměla věřící soudit na základě sexuální orientace, a to ani v případě, že se jedná o kněze. Jeho předchůdce Benedikt XVI. byl v této věci mnohem nesmlouvavější a zastával názor, že muži s homosexuální orientací by na kněžství aspirovat neměli. „Pokud je někdo gay a hledá Boha a má dobrou vůli, kdo jsem já, abych ho soudil?“ Promluvil také o svých červnových výrociích o „homosexuální lobby“ v římské kurii, které způsobily ve Vatikánu značný rozruch. František tehdy v soukromém rozhovoru s latinskoamerickými preláty připustil, že ve vatikánském úředním aparátu cosi

jako „homosexuální klika“ existuje. Ny- ní pověděl, že starosti mu dělá spíše samotná existence jakýchkoli vlivových skupin, než to, na čem jsou založené. „Sklon k homosexualitě je daný. Problém je ona lobby. Lobby je nepřijatelná, ať už je homosexuální, politická nebo zednářská.“ Vyjádřil se i roli žen v katolické církvi: „Nemůžeme omezovat úlohu žen v církvi na ministrantky a ředitelky charity, musíme nabídnout víc.“ Byl by rád, kdyby měly více vedoucích pozicí v administrativě a v pastoračních aktivitách. Rovněž František sdělil, že v příštím roce zřejmě pojedí do Izraele a zvažuje rovněž cestu na Srí Lanku a Filipíny.

dle.med.kar

Socha Jana Husa u hradu Krakovec

O zbytečnosti Boží

„Nepohrdám Boží milostí: Kdybychom mohli dosáhnout spravedlnosti skrze zákon, byla by Kristova smrt zbytečná.“

(Ga 2,21)

V diskusích mezi ateisty a věřícími padá často argument, že i kdyby Bůh byl, je zbytečné o něm vůbec uvažovat, protože s faktorem, který prokazatelně neznáme, nemůžeme přece počítat, beztak Boha nikdo

Dokončení na str. 2

O zbytečnosti Boží

Dokončení ze str. 1

neviděl ani neslyšel a nemůžeme si na něj sáhnout, zvážit ho, změřit, pozorovat a dát ho do muzea. Když něco namítnete, ihned se ozve ona známá mantra: „A to mám věřit na nějakého vousatého dědečka na obláčku, který dává rozkaz mrakům, aby dávaly déšť, ha ha ha?“ Vidíte, nevěřící evidentně nebojují s Bohem jako takovým ani s křesťanskou vírou, ale se svojí vlastní falešnou představou o Nejvyšším. K tomu s oblibou dodávám, po vzoru apoštola Pavla, že vlastně svým způsobem věřím pro některé v neznámého Boha. V takového, o kterém nevíme jak vypadá a ani si ho nezobrazujeme, v Boha, který není z tohoto světa, v Boha kterého si nepřivlastňují, ale kterému sloužím. Jediné, co o něm prokazatelně vím, je fakt, že mne miluje a že se na něj mohu s důvěrou obracet v modlitbách. Často pak slýchám odpověď: „Ale v takového Boha nemám problém uvěřit i já, jenomže proč? Není to zbytečné?“

Ono, ruku na srdce, ateista si dokáže velmi snadno představit Boha jako onu neznámou, jako ono X v matematické rovnici, která nemá řešení. Svým způsobem počítat s neznámou není zbytečné, často díky ní můžeme k nějakému řešení dospět, aniž bychom X vypočítali. Upřímně řečeno, ještě přijatelnější by pro nevěřící bylo, kdyby byl Bůh proměnnou Y, za kterou si lze dosadit libovolnou konstantu, podle toho, jak se to zrovna hodí. Jenomže, tak to právě s Bohem není. Zde narážíme na fakt, že náš Bůh není pro nás věřící neznámý, neboť se nám dává poznat prostřednictvím svého Slova, které je obsažené v Písmu svatém. Bible není jen snůška legend a mýtů, jak mnozí liberálové hlásají, nýbrž jde o hluboké Pravdy, bez jejichž pochopení nelze zcela pochopit fakt, že Bůh je tím Bohem, kterým je. Ať už nás trápí války, neštěstí, katastrofy, představte si svět bez Boha! Bez milosrdenství, bez slitování, bez lásky k bližnímu, bez odpuštění, bez naděje. Nebýt Boha, svět by se stal pouhopouhým peklem, tmou bez kousku světla, utrpením, jenž nezná slitování, místem beznaděje a zoufalství. A tomto ohledu, rozhodně, není Bůh zbytečný.

Ivo Kraus

Husův svátek v Hořicích

Za slunného počasí se v sobotu 6. července sešlo v Hořicích u Šalounova pomníku Mistra Jana Husa přes 40 křesťanů. Přítomni byli členové čtyř církví: Českobratrské církve evangelické (s farářem Petrem Brodským), Církve československé husitské (s farářkou Eliškou Zapletalovou), Římskokatolické církve (s děkanem Adamem Depou) a Církve bratrské. Nejprve všichni tři faráři a kurátor sboru Českobratrské církve evangelické Oldřich Nekvinda položili k Husovu pomníku věnec. Poté Eliška Zapletalová přečetla Husův dopis č. 84 Havlíkovi – jeho kolegovi, kazateli v Betlémě, datovaný 21. června 1415, tedy 15 dní před smrtí. V tomto listu se Jan Hus vyjadřuje k podávání kalicha a “osvěčuje, že Kristova příkladu a ne zvyku protivného musí býti následováno.” (V té době už mistr Jakoubek ze Stříbra vysluhoval večeri Páně pod obojím způsobem – chleba a víno.)

Po přečtení dopisu se celé shromáždění přesunulo do evangelické modlitebny, kde následovaly ekumenické bohoslužby. Vstupní modlitbu pronesl Adam Depa a kázáním na text z Janova evangelia (4,24: “Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě.”) posloužil Petr Brodský. Připomněl mistra Jana Husa i Cyrila a Metoděje, kteří nám před 1150 lety přinesli víru a písmo. V průběhu bohoslužeb shromáždění zazpívalo i dvě Husovy písně (Jezu Kriste, Štědrý kněže a Navštiv nás Kriste žádoucí) a nakonec zazněla píseň Jeden Pán, jedna víra. Přímluvné modlitby i závěrečné požehnání pronesli postupně všichni tři faráři. Bylo to shromáždění vskutku ekumenické a požehnané.

Po bohoslužbách jsme mohli při malém občerstvení, za něž děkuji Aniče Janečkové, vyslechnout přednášku Elišky Zapletalové o historickém nálezu části oděvu mistra Jana Husa. Při Husově exekuci vévoda Ludvík III., falckrabě rýnský, katovi poručil, aby hodil také Husovo roucho, pásek a všechny osobní bezcenné věci do ohně, potom popel včetně půdy pod hranicí odvezl vozíkem a hodil do řeky Rýna. Chtěl tak zabránit uctívání jeho památky. Ale jak svědčí nález z francouzského Colmaru, navzdory všem opatřením se to nepodařilo a část Husova oděvu se ve své době stala vzácným reliktem. V myslích lidí beztak památka mistra Jana Husa přežila už 598 let.

Oldřich Nekvinda,
kurátor sboru ČCE v Hořicích

Koncert spirituálů

28.8.2013 to bude 50 let od projevu baptistického reverenda M.L.Kinga u Lincolnova památníku Bílého domu ve Washingtonu, známého pod názvem "I have a dream", v jehož závěru hovoří o své vizi spravedlivého světa, kde mimo jiné říká, že až "zazvoní svoboda" ze všech koutů světa, budou všichni lidé bez rozdílu zpívat černošský spirituál. Vokální skupiny Geshem, Let's Go! a DNA tedy v rámci kampaně Let Freedom Ring navrhuji ostatním vokálním tělesům, aby letos uspořádaly v připomínku tohoto slavného projevu koncert spirituálů a při té příležitosti připomněly hodnoty, o které M. L. King usiloval.

Marek Šlechta
www.geshem.cz
+420 774 685 370

Naléhavá potřebnost důkladného čtení

(100 LET OD NAROZENÍ PAULA RICOEURA, 10 LET OD ÚMRTÍ LUŽKA BROŽE)

Před „ultraliberalismy“ spěchajícími vyplnit vakuum po totalitních systémech varuje prof. Paul Ricoeur (27.2.1913–20.5.2005) v šestihodinovém rozhovoru z roku 1996 (dostupném na vzorně vedené stránce ricoeurovské nadace www.fondsriceur.fr). Po prvním vítězství Berlusconiho strany Forza Italia v italských volbách v roce 1994 vyslovil při náhodném setkání se mnou a mým tehdejší kolegou (specialistou na mediální právo) podobné varování (s termínem „krajní liberalismy“) prof. Luděk Brož, šokovaný tenkrát vyjádřením filosofa Václava Bělohradského, že zvolením Berlusconiho prý Itálie „dosáhla dospělosti“. V situaci, kdy na českou politickou scénu razantně vstupuje hned několik „zachránců před korupcí“ (čti: potažmo před demokracií vůbec) berlusconiovského typu, nabývá varování francouzského myslitele a jeho českého popularizátora na aktuálnosti!

„Byl to především velký čtenář,“ charakterizují Ricoeura shodně tři odborníci v rozhlasovém pořadu „Paul Ricoeur pro naprosté nezalce“ (www.reforme.net/une/religion/paul-ricoeur-nuls). Vyzdvihují zejména, že Ricoeur dokázal zprostředkovat přínos různých autorů ve vši komplikovanosti. Navlas stejná charakteristika platí i pro prof. **Lužka Brože** (2.5.1922–20.8.2003). Na přednáškách ze systematické teologie na Komenského evangelické bohoslovecké fakultě (KEBF) ve druhé polovině 70. let 20. století např. vytkl barthovci paušálně zavrhujícímú náboženství, že „Bartha nedočeti“ (neboť Barth dané téma uzavřel výhradou, že „Pán Bůh se nicméně může i k lidskému náboženství svobodně přiznat“). Radoval se z každé kvalitnější publikace na tehdejší tuzemském nakladatelském úhuru (např. ze slovenského vydání Cassirerova Eseje o člověku v roce 1977). Kvitoval pár nekonformností v knize francouzského psychologa Luciena Seva Marxis-

mus a teorie osobnosti (česky vydané roku 1976), ironizoval nicméně autorův alibismus: „Všimněte si, jak se napořád pikoluje Marxem ...“ V prvé řadě ale pozorně sledoval a pohotově glosoval knižní produkci zahraniční, a to nejen výlučně teologickou. Vychválil třeba Andrého Glucksmanna (prodávajícího v 70. letech myšlenkový obrat; Brožovo hodnocení: „jedna jeho knížka je lepší než druhá“). Ricoeurova i Brožova úvodem zmíněná jasnozřivost vyplývá z jejich rozvinutého, důkladného čtenářství a propracovaného umění interpretace přečteného. Jak prof. Ricoeur, tak prof. Brož se snažili k samostatnému čtenářství vést také své studenty.

Nejeden evangelický kazatel v Česku a na Slovensku vlastní Brožovou zásluhou dodnes tzv. „tobík“ čili TOB („Traduction oecuménique de la Bible“, francouzský ekumenický překlad Písma), špičkové to francouzské překladatelské a exegetické dílo 20. století (nemálo oceňované i Ricoeurem). Tobíky totiž prof. Brož bohoslovcům-francouzštinářům rozdával; před otevřením šuplíku narvaného tobíky pokaždé prohlásil: „A teď zavřete oči!“ Naznačil tak, že přece jen není záhodno o tomto distributorství (v kontextu druhé poloviny 70. let) příliš vykládat ... Spíše než prof. Brož sám, je – po chvalozpěvech na odbornou úroveň dvoudílného „tobíku“, na jehož starozákonní části spolupracovali i rabíni – v rozhovorech se studenty propagoval Brožův kolega prof. Jan Heller (starozákonník a religionista na KEBF); ten žádoucí diskretnost vtěloval pro změnu do slůvka „možná“: „Stavte se, Františku, u Brože, ten by pro vás možná ještě jeden tobík mohl mít ...“

S nezjednodušeným zprostředkováním rozličných (namnoze nesouladných) hlasů souvisí téma „konfliktu interpretací“. Jak v pořadu „Paul Ricoeur pro naprosté nezalce“ pěkně dovozuje (extrapolací z celého myslitelova díla) jeden z diskutujících,

Cyrlometodějské jubileum a český protestantismus

Karlova univerzita vzpomněla 1150. výročí příchodu byzantských misionářů na Velkou Moravu tím, že uspořádala třídní konferenci na téma Cyrlometodějská tradice v 19. a 20. století. Hovořili na ní zastupci mnoha různých duchovních

směrů těchto dvou staletí, a to z Čech, Moravy, Slovenska, jeden z Itálie. Českobratrskou tradici shrnul historik Peter Morée. Vyjádřil ji ve třech stadiích podle tří generací; každá představena významnou osobností té doby. Stručně shrnuto:

Moravský evangelista Václav Pokorný

(nar. 12.11.1855 v Zařícanech u Čáslavi – zemř. 19.8.1933 v Brně)

Studoval teologii v Edinburghu, Basileji a ve Vídni a svou kazatelskou dráhu začal v kohlbrüggovském nizozemsko-reformovaném sboru v německém (Wuppertal)-Elberfeldu. 1883 byl americkou kongregační misí povolán na Moravu (H.A. Schauffler působil v Brně už 1874-1875) a stal se diasporním kazatelem se sídlem v Brně, kde pak byl 1906-1929 prvním českým farářem. Oblast jeho působení byla rozsáhlá: zahrnovala také Náměšť nad Oslavou, Rychmanov, Ivančice, Svěbohov, Přerov, Prostějov, Olomouc a Třebíč. Nejen v Brně, ale také v Olomouci, Přerově a Prostějově vznikly časem samostatné evangelické sbory. Pilně pracoval kazatelsky a pastoračně mezi lidmi, kteří za prací a vzděláním hojně přicházeli z venkova do měst. Práce se ve spolupráci s řadou laiků dařila a mnozí mu vděčili za jeho duchovní vedení. Vedle výuky náboženství ve školách začala působit nedělní škola, započaly biblické hodiny, vznikl spolek pro sociální práci, pěvecký sbor a byly postaveny nové modlitebny. Vykonal tedy průkopnické dílo.

NAPSAL: Úvod k Písmu svatému Starého a Nového zákona a Rozdíl mezi náboženstvím Kainovým a Ábelovým, od 1894 byl jedním z redaktorů “Českobratrské jednoty”.

“V kazateli Pokorném dostalo se Brnu muže, jakého malý sboreček potřeboval: cele oddaného evangeliu, střezícího bedlivě každou jednotlivou duši, vyhledávajícího ztracené, milujícího každého bez rozdílu povolání, skromného a přece ve věcech evangelia rozhodného.” (Fr. Bednář, Památník Českobratrské církve evangelické, 1924)

Bohuslav Vík

„konečnou interpretaci provede až Bůh.“ Důraz ricoeurovský par excellence, stejně tak ovšem důraz brožovský! V této souvislosti je třeba vyzdvihnout Brožův neutuchající zájem o novodobou katolickou teologii v celé její šíři. Prof. Brož přitom nepřestával upozorňovat na pluralismus a rozmanitost uvnitř Římskokatolické církve. Do konfliktu (lidských, tj. předposledních) interpretací spadá i spousta Brožových bonmotů a aforismů, jimiž parodoval/karikoval paušalizující dobové soudy, usurpující výše zmíněnou interpretaci poslední. (Jeden příklad za všechny: „Komenský byl válečnej štváček a kolaborant se Švédama ...“)

V době internetu a sociálních sítí tvoří úspěšné vysokoškolské plagiatorství (opisovačství) a vyznamenávání paskvilů (a jejich mizerných překladů) světovými literárními (a českými překladatelskými) cenami rub a líc téže mince, totiž povrchního čtenářství převládajícího i tam, kde je přímo v popisu práce uloženo čtenářství důkladné. Podle některých prognóz se blíží doba, kdy nás budou běžně léčit lékaři, kteří nepřčetli jedinou knihu (natož pak knihu odbornou, tj. lékařskou!) a vlastní obor znají jen z jakýchsi výcuců (příčemž podobná situace bude panovat i v jiných oborech); cokoli „nedostatečně pozitivního“ (čti: kritického) budou nadto specializované mezinárodní korporace fungující podle hesla „smile or die (usmívej se, nebo zemři)“ z internetu odstraňovat. (Mediálně-politické propletence berlusconiovského ražení jim budou všestranně nápomocny na místní, tj. národní úrovni ...) Jak vysoce relevantní je na pozadí těchto orwellovských scénářů ústřední prvek odkazu prof. Paula Ricoeura a prof. Lužka Brože – důraz na nepovrchní čtenářství a na rozehrávání (v této časnosti nevyhnutelného) „konfliktu interpretací“!

František Schilla

- Heřman z Tardy (1832-1917) chápá tyto věrozvěsty na naší půdě jako předchůdce české reformace. Jejich důraz na slyšení evangelia v mateřském jazyce národa přece připomíná týž zájem české reformace od samého počátku v kapli Betlémské.
- František Žilka (1871-1944) se od přínosu byzantských misionářů mírně distancoval, dokonce ve srovnání se všemi ostatními řečníky až kontrastně. Zvažoval totiž důsledky jejich působení ve smyslu byzantského ovlivnění. Žilka, aniž schvaloval násilné potlačení jejich vlivu po jejich smrti, vyjadřoval přesvědčení, že naše země patří do Západního kulturního okruhu, nikoliv do Východního.
- Rudolf Říčan (1899-1975) je nejbližší nejen naší době, ale i našemu vnímání misijního díla obou zvěstovatelů. Ač myšlení celé Evropy bylo v jejich době předreformační, a nebylo možno ani od nich požadovat co jiného, vděčně si vážil jejich vysokého nadání i obětavé služby. Jeho přístup byl naplněn ekumenickým respektem.

Blahoslav Hájek

400 let Bible kralické

Než vyšla Kralická Bible

BIBLE – JEDINEČNÁ KNIHA

Každý ví, že Bible je základním zdrojem učení i víry všech křesťanů a tím je jedinečná. Avšak tato skutečnost zakládá i její další zvláštnosti. Například tu, že žádný jiný text nebyl už ve starověku tak hojně ručně opisován. Proč byl o ni takový zájem? Protože se z ní čítalo při křesťanských shromážděních. Ač většína lidí byla negramotná, lidé ji slýchali čtenou a vykládanou. A křesťanské sbory si přály mít vlastní exemplář, ač mít celou Bibli před vynálezem knihtisku bylo velmi nákladné vzhledem k ceně za zhotovení rukopisů. – Navíc dnes, když tištěné a svázané knihy patří k samozřejmostem života, zůstává Bible stále nejrozšířenější knihou světa a to zakládá její další jedinečnost. Žádná jiná kniha totiž není přeložena do tolika jazyků. Pečují o to organizace Biblické společnosti. Nejstarší z nich byla založena už r. 1804 v Británii, dnes jsou zastoupeny v mnoha zemích světa. Proto také i domorodé kmeny v odlehlých oblastech Afriky nebo Asie, které mají svůj vlastní jazyk, jímž třeba mluví jen několik set lidí, už mají alespoň některé biblické knihy ve svém jazyce – pokud vůbec existuje pro jejich jazyk písmo.

Je ještě jedna kniha, která je také zdrojem učení, víry i života světového náboženství. Totiž Korán, posvátná kniha muslimů. V čem se po vnější stránce Bible od Koránu liší? Bible má nespočítatelné množství autorů, Korán jediného autora. Nejstarší části Bible byly zapsány snad už někdy na počátku prvního tisíciletí před Kristem, nejpозdější snad na počátku 2. století po Kristu. Tedy Bible vznikala postupně celkem asi přes 1200 let, Korán byl napsán celý až v 7. století po Kristu. Dá se také mluvit o tom, že Bible obsahuje množství literárních žánrů. Vždyť v ní najdeme zápisy příběhů, dějinné záznamy, básně, písně, modlitby, bohoslužebné předpisy, právní nařízení, přísloví, dopisy, oběžníky, vzpomínky na minulost i výhledy do budoucnosti. A přece tvoří jednotlitý celek, o němž během tisíciletí křesťanské církve nikdo nezapochyboval.

JAZYKY BIBLE

Dá se říci, že je to kniha původně řecká. O Novém zákoně to platí beze zbytku, původním jazykem Starého zákona je sice hebrejšтина – s výjimkou několika kapitol aramejských. Avšak i s ním se starověk ve velkém měřítku seznámil až v řeckém překladu, tzv. Septuagintě. Však i sám výraz Bible je řecké slovo, jež znamená knihu a pod tímto jménem ji zná celý svět. Brzy bylo ovšem zapotřebí také překladů do jiných jazyků. Nejstarší překlady jsou tři: syrský, kopský (pro Afriku) a ovšem latinský. Latinský překlad rychle nabyl největší vliv, protože se křesťanství nejvíc rozšířilo na území římské říše, a to i po jejím pádu na počátku 5. století. Latinských překladů bylo víc, ale brzy mezi nimi získal největší autoritu překlad církevního otce Hieronyma (Jeronýma). Ten vznikal v Betlémě na přelomu 4. a 5. století a dostal jméno Vulgáta. Bibli četla latinsky (tj. ve vulgátním překladu) po dlouhá staletí většina křesťanských shromáždění v jižní a západní Evropě. Jestliže první nositelé křesťanské

zvěsti přišli na naše území na počátku 9. století z Bavorska, (845 byla v Řezně pokřtěna česká knížata), přinesli jistě také Vulgátu. Že latinský text byl obecnému lidu nesrozumitelný, dlouho nevadilo, protože ten byl většinou negramotný a kněží tu byli od toho, aby mu zvěst překládali a vykládali.

PŘEKLADY DO NÁRODNÍCH JAZYKŮ
Dědictví Římské říše zůstalo, byť v pozměněné podobě, v její východní části, tzv. byzantské. Tam zůstala řečtina jazykem obecné komunikace, tedy i Bible se čítala v jejím původním jazyce. A když byli v 9. století do Velkomoravské říše pozváni řečtí misionáři Konstantín a Metoděj, dobře se připravili. Naučili se jazyk Slovanů, tehdy ještě společný všem slovanským národům, včetně předchůdců našeho národa. Oba vzdělaní misionáři dále vytvořili pro Slovany písmo, zvané hlaholice. Do „staroslověnského“ jazyka přeložili část evangelia i některé žalmy, zapsali je hlaholicí a takto vybavení přišli na naše území. Zde (i po smrti Konstantina-Cyrila) zřejmě Metoděj dokončil překlad celé Bible a nechal jej staroslověnskou hlaholicí přepsat a tento text se pak dále opisoval. Tento jejich původní text se zde se však nedochoval, ale je důvodná domněnka, že rukopis, který se našel později v ukrajinském Kyjevě, je jeho opisem. Všechny východoevropské slovanské národy pak tento text používaly a pro pravoslavné církve východní Evropy je staroslověňština podnes jejich liturgickým jazykem.

Na našem území byla však tato byzantská misie brzy potlačena a tak i zde, stejně jako v celé střední a západní Evropě, se nadále četla Bible z Vulgáty. Do jazyka příslušných národů ji dlouho nebylo třeba překládat. Jednak ze shora uvedených důvodů, jednak proto, že přísně hierarchicky organizovaná římská církev trvala na tom, že oficiální text může být jen jeden. Je totiž jisté, že každý jazyk má svá specifika a jakýkoliv překlad z jednoho jazyka do jiného vždycky znamená určitý významový posun.

NEJSTARŠÍ ČESKÉ PŘEKLADY

Přesto existovaly ojedinělé překlady do národních jazyků, ty však byly vesměs z Vulgáty a byly v držení buď klášterů nebo zámožnějších šlechticů. Vždyť opis celého textu Bible trval zručnému písaři přibližně jeden rok. Ani staročestina nezůstala v této době bez překladu. Nejstarším byla patrně tzv. Leskovecká bible (podle jména šlechtického rodu), později nalezená v Drážďanech, napsaná asi kolem r. 1370. Měla ji v rukou řada novodobých badatelů, ale během 1. světové války byla zničena. Následovala řada dalších českých překladů z Vulgáty, některé jen dílčí. Jako kompletní jsou známy pozdější: Bible litoměřicko-třeboňská, olomoucká, boskovická – vesměs opisované na objednávku zadavatelů z řad šlechty. M. J. Hus ve své postile cituje český překlad, je tedy zřetelné, že měl nějaký k dispozici, avšak nevíme přesně jaký. Protože každý opis byl svým způsobem originál, nacházejí se v nich odchylky. Jejich sledováním pak můžeme cosi zjistit i o tzv. „genezi“, návaznosti jednotlivých opisů. Protože se však do dnešních dní docho-

II. část

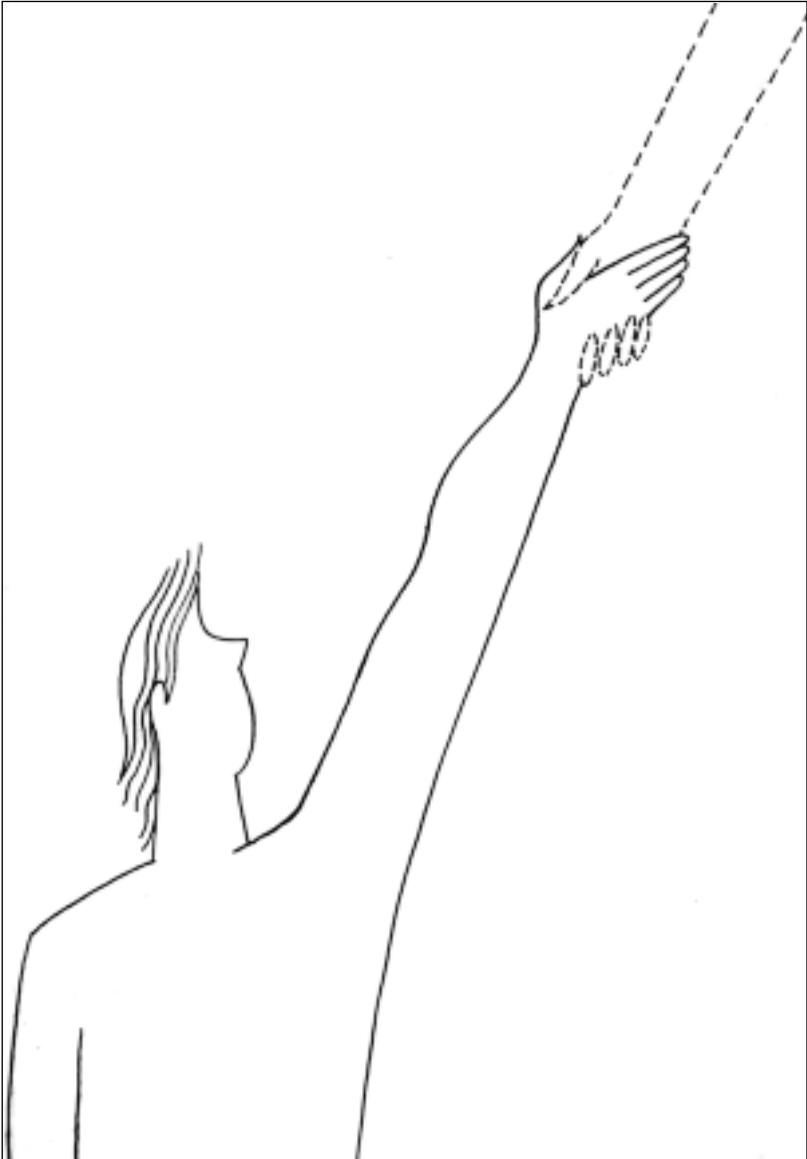
vala jen malá část rukopisů, naše poznáníbude vždy jen částečné. V některých opisech se už objevuje diakritika, kterou do českého pravopisu zavedl M. J. Hus. Je nepochybné, že žáci Husovi z Betlémské kaple měli mimořádný zájem o český biblický text a z jejich doby je známa ještě celá řada dalších českých překladů (Bible padařovská, pernštýnská, hodějovská, olomoucká, nymburská aj.) Vesměs čerpaly z textu Vulgáty, upraveného pařížskou univerzitou. Úplných českých rukopisů Bible z této doby je dochováno na 25, dílčích ještě mnohem více.

REFORMAČNÍ PŘEKLADY

Obrat – nejen pro Bibli – přineslo 15. století a počátek novověku. Zámorské objevy rozšířily Evropanům jejich obzor a to znamenalo i přínos bohatství a nových možností. Pád Byzance pod nápořem Turků způsobil, že se mnozí řečtí vzdělanci uchýlili do Itálie a vyvolali zájem o antickou kulturu. Učenci upřeli svůj zájem také na dávné řecké prameny a objevovali v nich veliké kulturní bohatství, heslo „ad fontes“ (k pramenům) se mnohým stalo programem. To se ovšem týkalo i Bible, mnozí chtěli i ji poznávat v původním jazyce. Vydatnou pomocí byl Gutenbergův vynález knihtisku v 50. letech 15. století, po němž se po Evropě rychle rozšířily tiskárny. Pokud jde o Bibli v původním znění, velkým průkopníkem byl Erasmus Rotterdamský, který r. 1516 vydal řecký text Nového zákona s novým latinským překladem. A roku 1517 vyvěsil Martin Luther ve Wittenbergu své proslulé reformní teze, ty vytištěny a rozmnožovány měly velký ohlas. Vyvolal ovšem nelibost církevních představitelů i císaře a tak se, chráněn saským kurfiřtem, tajně uchýlil na hrad Wartburg. Tam se v roce 1522 pustil do překladu Nového zákona z originálu do němčiny (a pak 1534 vydal celou Bibli německy – tzv. Lutherbibel). Někdy mezi lety 1569-1572 objevil Theodor Beza v Lyonu vzácné opisy biblických knih v původních jazycích, roku 1581 je vydal tiskem a daroval univerzitě v Cambridgi. Pak roku 1611 v Anglii vydal král Jakub I. rozkaz k překladu celé Bible do angličtiny (tzv. King James version). A ovšem další překlady do ostatních evropských jazyků na sebe nedaly dlouho čekat.

PŘEDPOKLADY KRALICKÉ BIBLE

Mezitím se v Čechách velmi rozšířila církev podobojí. Ta bezpochyby užívala Bibli v českém překladu, avšak neměla zřejmě jednu oficiální verzi, užívala dostupné překlady z Vulgáty. Když se r. 1467 od církve podobojí oddělila Jednota bratrská a když v ní nabyla vlivu „velká stránka“ br. Lukáše Pražského, začala se postupně psát nová kapitola českého biblického překladu. Sám Lukáš Pražský ještě překlad z originálu odmítal, učení se původních biblických jazyků pokládal za neužitečné, ba přímo škodlivé, čímž se dostal do konfliktu s Martinem Lutherem, ale sám je původcem překladu Nového zákona (1525). Jeho nástupce Jan Blahoslav měl již jiný pohled na věc. Jeho dílo stojí na počátku vzniku Bible kralické. Protože existence Jednoty byla po dlouho dobu jejího působení v Čechách a na Moravě nejistá, církev byla často pronásle-

Opora

Jaro proměnilo krajinu v zelené moře. Žasneme nad košatostí stromů, vlněným trav a rozmanitostí vegetace. Ještě před pár měsíci tu vládla jiná barevnost a střídme holé tvary. Za pár týdnů si zvykneme a ani nám nepřijde, jak brzy začne zelenému životu odzvoánět. Barvy dostanou nádech do okru, předzvěsti času zrání a plodů. Podzim pak v barevné kráse a hýřivě pestré křeči předznamená čas uvádání a odchodu do zimního spánku. Teď je však extáze růstu, vše se snaží nabýt co největší objem, výšku, šířku, výhodný tvar. Zápasí se o nejlepší pozici pro přísun potřebných živin a světla. Louka, pole, les i to malé zelené místočko v proluce mezi domy je krásné, ale nemilosrdné bojiště. Také zahrada – doména lidské vůle. Tam člověk potvrdil svůj výběr rostlin. Jedny pěstuje, druhé nelítnostně vytrhává. Plevel je totiž nadán zolaštní životaschopností a vervou. Jak ozbrojené vojsko je schopen proměnit zahradu bez dozoru v nelibou džungli. Člověk musí být důsledným a vytrvalým činitelem, bez jeho zásahu by slabé užitečné rostliny plevel nepřekonaly a jen živořily.

Všechno nám to připomíná život v Boží péči. Tolik dějů a podobností, které se nám nabízejí k vidění a přemýšlení! Jak velká Boží hádanka je svět, jaký rébus k řešení a poznávání. Podaná pomocná ruka k porozumění jsou výjevy z života rostlin, lidí i zvířat pro hledajícího a tápajícího. Můžeme se, byť jsme lidé, cítit jak pěstované rostliny v ošetřované zahradě, stejně však můžeme prožívat ústrk od agresivnějších biologických sousedů na poli světa. Oba úděly jsou věřícím lidem známé. Můžeme se přirovnat i k vinným ratolestem. Teď vyrazily ratolesti na vinicích očividně rekordním tempem. Z nepatrných skrytých oček jsou najednou dlouhé, svěží, křehké větvičky se slibnými zárodky budoucích plodů. Miniaturní pyramidy drobnoukých kulíček hroznů ukryté v listech, prostřídávají vláčné zelené úponky zakončené ladnými smyčkami. Ty se vinou všemi směry a nejistě tápají. Hledají čeho se přichytit, hmatají po pevné opoře. Křehké ratolesti se totiž víc jak nejistě klátí a vřtr, jejich hrozivý nepřítel, každou chvíli některou z nich vyломí. Jaký paradox! Chťtí a moci růst a přitom být ohrožen každým nabytým centimetrem. Chťtí nést plody a přitom riskovat vyhlomenní každou další přibývající tíhou! Nepřipomíná nám to zelené mládí, nebo i často citované pořekadlo, že za každý dobrý skutek je člověk náležitě potrestán? Poněkud ano. Nic není totiž jen tak jednoduché, jak se zdá a dobru se často kladou nejrůznější překážky. I samo evangelium, jak je psáno, protienvství trpí. Nalézáme v něm však to co pomáhá a ukazuje cestu. Kristus je tam přirovnán i k vinnému kmeni a my k ratolestem. A Bůh k dobrému vinaři. On každou ratolest uvazuje a čistí, aby nesla hojně a dobré ovoce. Dává ji i potřebnou oporu, nezbytnou pro dobrý růst, zrání a život. Dalo by se říci, že Bůh jde vstříc každému hledajícímu, vztaženému a tápajícímu lidskému „výhonku“, toužícímu po životě, dobru a pravdě. Každému nakročenému kroku a vztahující se lidské ruce. On je vyvazuje a upevňuje naši „drátěnku víry“. Na každé vinici vidíme kovové dráty natažené na řadu sloupů. Podepřou každou révu a ratolestem umožní nést i více těžkých hroznů. Nám lidem je také dána možnost držet se nabídnutého lana víry. Je třeba se jen zachytit a ovinout své křehké, tápající a nejisté úponky o pevný kov. A pak jen důvěřovat, upokojit se a růst. Opora je tu. Časem révé její křehké úponky ztvrdnou a zpevní se natolik, že jejich smyčky jsou málem tak houževnaté jako kovový drát. Drží pevně a nejdou vůbec lehce odstranit. Naši předkové by řekli, že drží jako ta „helvetská“ víra. Réva ví proč. Časem podobnou proměnou může projít i naše víra a poznáme výhody našeho upevnění.

Marie Plotěná

dována, také práce na novém překladu musela zůstat skryta. Velkou oporou se však Jednotě staly některé významné české a moravské šlechtické rody, které její působení na svých panstvích podporovaly. Mezi takové patřil moravský rod Žerotínů. Zejména Jan st. ze Žerotína a jeho syn Karel st. drželi nad sbory Jednoty na svých moravských panstvích ochrannou ruku. Vydatně také podporovali činnost bratrské tiskárny. Ta působila nejprve v Ivančicích na panství nábožensky sná-

šenlivých pánů z Lipé, v roce 1578 však byla tiskárna přestěhována do Kralic, na bezpečnější náměstské panství Jana st. ze Žerotína. Ještě v Ivančicích nechal Jan Blahoslav, (v r. 1564 a 1568) vytisknout Nový zákon přeložený z řečtiny. K překladu Starého zákona se však již nedostal, jeho dílo dokončila až celá skupina překladatelů v nedalekých Kralicích, kde celý nový překlad také vyšel tiskem. Ale to již nová kapitola.

Blahoslav Hájek

Otakar Odložilík – evangelický historik

V oblasti bádání o českých reformačních myšlenkových proudech vynikl prof. PhDr. Otakar Odložilík (nar. 12.1.1899 v Kostelci u Holešova – zemř. 14.7.1973 v Jugoslávii). Na pražské filosofické fakultě se stal nástupcem svého učitele prof. Václava Novotného pro obor českých dějin. Životní osudy tohoto moravského evangelíka byly velice pestré, leckdy až dramatické. Při svých studijních pobytech v Anglii nemohl tušit, že anglosaský svět se stane jeho domovem v příštích desetiletích. Emigrace v roce 1939 znamenala působení na několika prestižních amerických univerzitách. Z té doby také pochází knížka, napsaná společně s J. L. Hromádkou, „Z druhého břehu“. Následoval návrat do Československa (1945) a opětovná pedagogická činnost na Filosofické fakultě UK. Krátce po únorových událostech 1948 přijal Odložilík pozvání k přednáškám na University of Colorado v USA. Do vlasti se pro změněné politické poměry již nevrátil. Jeho působišti se staly další americké univerzity, nejdéle byl profesorem University of Pennsylvania ve Philadelphii. V USA zůstal natrvalo, ale často cestoval po Evropě. V letech 1968–69 navštívil také svou vlast. Poslední Odložilíkova evropská cesta skončila jeho náhlým úmrtím v Jugoslávii (Bolinje) v roce 1973, tedy před čtyřiceti lety.

Odložilíkovo evangelictví zásadně ovlivnilo jeho badatelské zaměření na dějiny české reformace, které jeho zahraniční pobyty rozšířily také na vysledování osudů evangelických emigrantů v exilu. Tuto orientaci předznamenala již Odložilíkova disertace, věnovaná Jednotě bratří Habrovanských (1923), po níž záhy (1925) následovala habilitační práce „Z počátků husitství na Moravě“. U Habrovanských rozebral jejich učení a postihl v něm výrazný vliv Zwingliho. Na základě studia traktátové literatury pak následovaly monografie o Miličovi z Kroměříže, Šimo-

novi z Tišnova a Štěpánovi z Kolína, učitelé M. Jana Husa. Odložilík analyzoval názory těchto teologů na církve, poměr k světské moci i na jejich ovlivnění Vykřeslem. Pokud jde o vydávání pramenů, pak realizoval edici pátého svazku Regulí Matěje z Janova (1926).

Na husitskou tematiku v Odložilíkově díle navázala etapa bratrská. K ní využil své studijní pobyty v zahraničních archivech, aby tak řadou pojednání přispěl k objasnění pobytu J. A. Komenského v Anglii (např. JAK a Harwardská kolej, 1928). Tyto archivní zdroje také znamenaly východisko ke studiu bratrské emigrace (např. Daniel Vetter a jeho cesta na Island, 1931 nebo Bratři na Slovensku, 1931). Shrnutí pramenů k evangelické pobělohorské emigraci představují dva svazky korespondence exulantů (1932-33). Monografické práce a edice pramenů O. Odložilíka zcela zřejmě směřovaly k syntetickému pohledu na dějiny české reformace. Naznačily totiž kapitoly v Československé vlastivědě (IV. díl, 1932), ale zejména jeho „Nástin československých dějin“ (1937). Události doby, promítnuté do Odložilíkovy emigrace, však způsobili, že k očekávané syntéze, k níž byl připraven a povolán, nemohlo dojít. Bohužel k ní nedošlo dodnes. Záměr Amedea Molnára zůstal neuskutečněn vzhledem k autorovu náhlému úmrtí. Odložilík se ve svých nových životních poměrech, odtržen od českých pramenů, soustředil na studium v zahraničních archivech. A na syntetizující práce, zařazující české dějiny do širších světových souvislostí. Tak v době jeho první emigrace vznikla pozoruhodná kniha „Povstalec a emigrant“ (1944) o hraběti Matyášovi Thurnovi i stať o českých misijnářích v Mexiku (1945) a další studie. Soubor článků o vztazích české reformace k reformaci švýcarské, psaných již v druhé emigraci, shrnul Odložilík do knížky „Jednota bratr-

Centrum setkávání na faře v Chrástu začalo sloužit veřejnosti

V Chrástu v neděli 2. června 2013 se slavnostně otevřely nové prostory na zdejší evangelické faře. Ty začaly v rámci projektu Živá fara sloužit setkávání lidí z obce a okolí.

Vytvořit vhodné zázemí pro kulturní, volnočasový a duchovní život lidí různých generací v Chrástu a okolí - s tímto cílem se členové chrástecké evangelické farnosti za vydatné podpory přátel sboru i dárců z domova i ze světa pustili před dvěma roky do celkové rekonstrukce zdejší fary. Podařilo se jim získat více než dva a třičtvrtě milionu korun, díky nimž vzniklo v přízemí víceúčelové centrum setkávání s bezbariérovým přístupem. Nové prostory byly od neděle otevřené různorodým komunitním aktivitám. "Kromě bohoslužeb nebo biblických hodin se už několik let snažíme na faře pořádát také přednášky, koncerty nebo divadelní představení. Nové prostory nám umožní rozšířit věřít akcí například o kroužky pro děti, řemeslné dílny nebo vzdělávání pro seniory, o které lidé projevíli zájem. Nápadů je mnoho. Co všechno se podaří uskutečnit, bude ovšem záležet především na ochotě lidí se zapojit a podělit se o něco s druhými," říká kurátorka sboru Libuše Klasnová.

Největším dílem k realizaci projektu přispělo Pomocné dílo evangelických církví Švýcarska a sbory Českobratrské církve evangelické v celocírkevní sílce prostřednictvím Jeronýmovy jednoty. Přispěly také místní sbíry a občané. Stovky brigádnických hodin odpracovali členové sboru.

Kromě požeňnání, prohlídky nových prostor a pozdravů domácích i zahraničních hostů se první červnovou nedělí od 14 hodin mohli přichodzí v rámci doprovodného programu těšit na vystoupení skupiny Staré dámy a plzeňského gospelového sboru Touch of Gospel. Děti rozesmála klaunáda a všichni si mohli vlastnoručně vyrobit proutěný košík nebo zakoštit výrobky uživatelů služeb partnerského střediska Diakonie Západ. Nechybělo ani dobré jídlo a pití.

Karel Šimr

farář Farního sboru Českobratrské církve evangelické v Chrástu
739 244 774

ská a reformování francouzského jazyka“ (1964). Vyvrcholení Odložilíkovy syntetické práce představuje anglicky psané dílo „Husitský král“ (1965). V něm se zaměřil nejen na osudy Jiřího z Poděbrad, ale výstižně zasazuje Jiříkovo vladařské působení do rámce evropské politiky, se zdůrazněním jeho přínosů.

Při Odložilíkových návštěvách vlasti, po dlouhých letech přerývky, jsem měl vzácnou možnost se s bratrem profesorem osobně setkat, dokonce dvakrát. K našim rozhovorům došlo v roce 1968 v Muzeu Husova domu, kde Odložilík navštívil svého dávného přítele prof. Frintu. Od pohledu i v projevu bodrý Hanák mne mile překvapil svou bezprostředností. Po našem seznámení mne oslovil: „kolego a bratře“.V rozhovoru se pak zajímal o mé názory na různé historické otázky. Uvádělo mne to, tehdy ani ne třicetiletého, do značných rozpaků. Leč prof. Odložilík mě uklidnil

slovy, že ho zajímají názory mladého českého historika a nadto ještě evangelíka. Rozhovory to pro mne byly nezapomenutelné. Prof. Odložilík zase zajímavě vyprávěl o poměrech na amerických vysokých školách, k nimž byl značně kritický. Není jistě překvapením, že na prof. Odložilíka vzpomínali jeho žáci, čeští historikové z dob jeho pražského působení, s úctou a láskou. Jak pro jeho učenost a přesné metodické vedení, tak pro jeho laskavou povahu a porozumivý přístup k posluchačům. Pro ně to byl „Odlůža“.

Obdobně se k němu hlásili i posluchači z amerických univerzit, kteří při jeho sedmdesátinách vydali sborník k jeho počtě. Český evangelický historik se tedy ve světě neztratil a brázda jeho životního díla se hluboce vryla do dějin nejen českého dějepiscevtví.

Michal Flegl

Bohoslužby

SENIORÁT POLIČSKÝ

Českobratrská církev evangelická

BOROVÁ U POLIČKY – Ne 9.30 h
 Borová u Poličky č. 30, j. Miloš
 Lapáček, a f. Lukáš Pešout

HLINSKO – Ne 9 h
Straněnská 837, f. Miroslav Čejka,
f. Naděje Čejková

JIMRAMOV – Ne 8.30 h
Nám. Jana Karafiáta 148, f. Ida
Tenglerová

KROUNA – Ne 9 h
Krouna č. 155, f. David Sedláček,
f. Marek Váňa

KRUCEMBURK – Ne 10 h
ul. Mikuláše Střely 178, f. Marek
Vanča

POLIČKA – Ne 8.30 h
Nábř. svobody 561, f. Jiří Tengler

PROSEČ U SKUTČE – Ne 9 h
Proseč u Skutče č. 120, f. Lukáš
Klíma

RANÁ U HLINSKA – Ne 10.30 h
 Raná u Hlinska č. 80, f. Marta
 Sedláčková, a f. David Sedláček

TELECÍ – Ne 9 h (a c d e)
Telecí č. 129, f. Lukáš Pešout

EVANGELICKÝ TÝDENÍK - KOSTNICKÉ JISKRY

Vydává Kostnická jednota
Redakce a administrace v Praze 2, Ječná
19, PSČ 120 00, tel.: 224 919 607, e-mail:
ET.KJ@worldonline.cz
www.evangelickytydenik.cz
Redaktor: Bohumil Kejř
Uveřejněné příspěvky nemusí vždy
vyjadřovat stanoviska vydavatelů.
Nevyžádané materiály redakce nevrací,
ani neuschovává.
Celoroční předplatné 481 Kč, jednotlivé
číslo 13 Kč. Č.ú.: 228961190/0300
Tiskne Grafotechna
Distribuci provádí:
* Česká pošta, s.p.
bezplatná infolinka České pošty
800 300 302
adresa pro písemný styk:
Česká pošta oddělení periodického tisku
Olšanská 9, 130 00 Praha 3
e-mail: postabo.prstc@cpost.cz
A.L.L.Production s.r.o., Poděbradská 24,
190 00 Praha 9, tel.: 234092851
Registrační číslo MK ČR: E 365
ISSN 0139-505X

400 let Bible kralické II. část

400 LET OD POSLEDNÍHO REVIDOVANÉHO VYDÁNÍ

I. Shrnutí

Bible kralická je nejvýznamnějším českým humanistickým překladem a prvním úplným biblickým textem, přeloženým do češtiny z původních jazyků. Vznikla ve druhé polovině 16. století v prostředí Jednoty bratrské. Na jejím počátku stál Jan Blahoslav, který přeložil a v letech 1564 a 1568 vydal Nový zákon. V jeho práci pokračovala skupina duchovních a učenců, kteří v následujících letech přeložili Starý zákon, revidovali Blahoslavův překlad a obojí doplnili výkladovým komentářem. Překlad byl vytištěn v šesti svazcích mezi lety 1579–1594 v bratrské tiskárně v Kralicích nad Oslavou. V době rekatolizace Bible kralická spojovala rozptýlené skupiny českých a moravských exulantů i domácí tajné nekatolíky. V době národního obrození měl její text zásadní vliv na konstituování spisovné češtiny. V průběhu 19. století se její překlad stal podstatnou součástí identity českých nekatolických církví a v liturgickém užívání ustoupil do pozadí až po prosazení českého ekumenického překladu v poslední čtvrtině 20. století.

II. Bible kralická a Jednota bratrská

a) Vznik Bible kralické

Vzniku Bible kralické předchází významná tradice českého biblického překladu. Od druhé poloviny 13. století začínají vznikat překlady některých biblických knih (Žaltář), v 50. letech 14. století byl vyhotoven – poprvé v živém slovanském jazyce – překlad celé Bible. V 15. století zájem o biblické texty zvýšilo husitské hnutí. Vznikla celá řada výpravných rukopisů a další nové překlady. Na základě bádání Josefa Dobrovského dnes hovoříme o čtyřech redakcích staročeského biblického překladu. Na tuto textovou tradici, která se opírala výhradně o latinský vulgátní text, navázaly tištěné bible českých utrakvistů, z nichž nejznámější byla vydání pražského tiskaře Jiřího Melantricha z Aventýnu.

V Jednotě bratrské od jejího vzniku v polovině 15. století bylo – v intencích husitského teologického myšlení – pokládáno Písmo jako zjevené Boží slovo za jedinou věroučnou autoritu. Do dvacátých let 16. století zůstali bratři odkázáni na utrakvistické překlady. Zatímco novozákonní překlad boleslavského tiskaře a lékaře Mikuláše Klaudyána z roku 1518 lze považovat spíše za privátní podnik, Nový zákon Lukáše Pražského z roku 1525 byl dílem bratrského biskupa a počítalo se i s jeho liturgickým využitím. Důležitý je v této souvislosti vědomý bratrský distanc od aplikace humanistického nároku „ad fontes“ na texty Bible. V polemice s Martinem Lutherem Lukáš Pražský odmítl humanistická studia řečtiny a hebrejštiny a rozhodně se postavil za autoritu Vulgáty. Tento konzervativní postoj, který souvisel s Lukášovou skepsí k celému humanistického vzdělávacímu konceptu, na další desetiletí negativně ovlivnil postoj Jednoty bratrské k otázce nového biblického překladu. Teprve po Lukášově smrti s prohlubováním vzájemného vztahu bratří a vitemberského centra reformace nastaly příznivější podmínky pro recepci nových trendů. Ústřední postavou této změny, která nespočívala v příklonu k původnímu erasmíanskému humanismu, ale k jeho modifikované podobě v reformačním humanismu ražení Filipa Melancthona, byl Jan Blahoslav (1523–1571), jehož intelektuální orientaci ovlivnila studia v Goldberku, Witemberku, Královci a Basileji. Z rozhodnutí bratrských biskupů připravil Blahoslav překlad Nového zákona, vytištěný v letech 1564 a 1568 v moravských Ivančicích. Je orientován na řeckou, respektive řecko-latinskou předlohu a zároveň dosvědčuje velký respekt k dosavadní české biblické překladatelské tradici. Blahoslavův Nový zákon, jako přímý předchůdce Bible kralické, je určujícím zejména z hlediska jazykové koncepce, kterou Blahoslav formuloval v Grammaticae české (1571), zamýšlené jako návod budoucím překladatelům Starého zákona. Blahoslav při překladu Nového zákona aplikoval vysoký literární styl a vědomě se snažil o text, který by dostál náročným estetickým kritériím. Lutherův důraz na lidovost výrazu, projevující se pregnantně i v jeho biblickém překladu, byl Blahoslavovi nejen cizí, ale výslovně s ním polemizoval: „Zákon Páně [...] ne k tomu vyložen jest do češtiny aby jej sobě toliko pohůnkové na pastvišti čtli, [...] ale více k tomu, aby v společném shromáždění lidí Boha bojících, rozličných stavův, s mnohou vážností jako nejvyššího císaře a pána všeho stvoření, vůle nebo práva, čten byl, a důstojně v uších jejich vzněl“.

Blahoslavův záměr pokračovat překladem Starého zákona zhatila jeho smrt, ale díla se ujal jeho nástupce v úřadu ivančického biskupa Ondřej Štefan. Pod jeho vedením se vytvořila

skupina bratrských duchovních, jež si kromě dokončení překladu vytkla za cíl vypracovat obsáhlý komentář, který měl bratrským kazatelům usnadnit výklad biblického textu a nahradit cizojazyčné biblické pomůcky vydávané v zahraničí. Projekt byl zahájen v Ivančicích, kde byla již v roce 1562 zřízena bratrská tiskárna, nezbytná pro realizaci díla. V roce 1578 byly z bezpečnostních důvodů tiskárna i práce na překladu přesunuty do nedalekých Kralic nad Oslavou na panství Jana st. ze Žerotína a následujícího roku vyšel první svazek nového překladu, Pentateuch. Trvalo ještě dalších patnáct let, než byl vydán poslední svazek, revidovaný Blahoslavův překlad Nového zákona. Podle místa vydání je tento překlad označován jako Bible kralická, její první vydání podle počtu svazků jako Šestidílk. Vyšla v nákladu 1000 exemplářů. Jak dosvědčuje předmluva, překlad byl v první řadě určen bratrským duchovním, jako těm, kteří posluchačům pod kazatelnou vykládají Písmo.

Funkce kralického překladu ve vydání Šestidílk se odráží v grafickém rozvrhu tisku. Na střední plochu sazby je větším písmem umístěn biblický text, přičemž jednotlivé knihy i samotné kapitoly předchází obsahový sumář. Po obou stranách, případně i v dolní části, je čarami oddělen prostor pro aparát. Na okraji strany a dole pod textem je položen výkladový komentář překladatelů, který tvoří jednak jazykové poznámky filologického rázu a variantní čtení jiných překladů, jednak obsahový komentář, který odráží věroučná stanoviska překladatelů, ovlivněná reformovanou teologií. Na hřbetním okraji strany jsou umístěny stručné souhrny veršů kapitoly, které tvořily tematický celek, usnadňující orientaci v textu, a konkordancie. Překladatelé považovali za důležité odlišit i ty části překladu, které přímo neobsahoval hebrejský nebo řecký originál, ale pro větší porozumění je bylo nutné připojit k biblickému textu. Jsou vysazeny menším typem písma a v pozdějších vydáních Bible kralické byly umístěny v hranatých závorkách. Ve vydání Šestidílk je také poprvé v českém biblickém tisku použito číslování veršů podle vzoru Bible vydané Robertem Estiennem v roce 1551. Po typografické stránce představuje vydání Bible kralické (spolu s bratrskými kancionály) vrchol dobového tiskařského umění a typografické zdatnosti kralických tiskařů. V Bibli kralické sice chybí narativní ilustrace, kterými jsou po vzoru Lutherovy bible doplněny již zmíněné biblické tisky Jiřího Melantricha, ale estetický dojem zvyšuje celá řada dekorativních prvků (vlasy, viněty) s bohatou florální a zoomorní ornamentikou.

O samotném průběhu překladu se dochovalo pouze několik nepřímých zpráv, kraličtí také jen výjimečně jmenují své předlohy. Formální koncepce Šestidílk (počet svazků) a některé části doprovodných textů byly inspirovány Heideberskou biblí Tremellia-Junia z let 1576–1579, rozmanitost literatury používané při překladu dokumentuje částečně dochovaný seznam kralické teologické knihovny, kde se mezi 900 zaznamenanými tituly objevuje na 200 dobových biblických exegetických pomůcek. Jména překladatelů jsou poprvé zmíněna v historickém díle Andrease Regenvolschia z roku 1652. Vedle českých a moravských kněží, vzdělaných na zahraničních akademích a univerzitách (Wittemberg, Heidelberg, Tübingen, Zürich, Genf) se objevují také hebraisté Lukáš Helic, původně žid z Poznaně, který konvertoval k bratřím, a Mikuláš Albert z Kaménka, původem z Horního Slezska, po vydání Rudolfova Majestátu v roce 1609 první řádný profesor hebrejštiny na pražské univerzitě.

b) Bible kralická a Jan Amos Komenský

Přestože první vydání Bible kralické nebylo s vysokou pravděpodobností určeno k volnému prodeji, její exempláře se – jako jiná bratrská literatura – distribuovaly prostřednictvím bratrských biskupů, kteří si rozdělili většinu nákladu, vedení Jednoty záhy rozhodlo o vydání méně nákladné jednosvazkové bible bez poznámek a o dalším vydání Nového zákona. Tisk obou svazků byl realizován v Kralicích v roce 1596. O pět let později byl vydán revidovaný Nový zákon s poznámkami a konečně v roce 1613 druhé jednosvazkové revidované vydání celého biblického textu ve větším formátu. Tato vydání byla určena především laikům a svou oblíbeností konkurovala rozšířenější Melantrichově biblí. Ta sice vycházela ve vyšších nákladech, ale mezi lety 1577–1613 nebyla tištěna.

O čtenářské obci kralického překladu názorně vypovídají vlastnické záznamy dochovaných exemplářů i jejich dobové vazby. U Šestidílk lze sledovat pozoruhodný zájem ze strany bratrských šlechtických vrchností i zámožnějších měšťanů, kteří často pojímali vlastnictví kralického překladu jako repre-

zentativní příležitost. Dobové výpravné vazby, často zlacené, jsou doplněny erbovními supralibros. V tiscích, které vlastnily bratrští duchovní, lze nalézt četné marginální rukopisné poznámky, svědčící o sekundární práci s textem překladu. V některých exemplářích zmíněných skupin se nadto objevují autobiografické záznamy o nejdůležitějších životních událostech vlastníka, zahrnující i období několika generací. Bible kralická je i z tohoto důvodu významným svědkem kulturní úrovně dobové společnosti. Samotný překlad Bible kralické našel v rámci Jednoty bratrské uplatnění jako liturgický text při bohoslužbách, jeho specifické užití dokládá interiérová nápisová výzdoba některých bratrských chrámů (kostel sv. Martina v Kralicích, bývalý bratrský sbor v Mladé Boleslavi). Nad konfesionální hranicí v prostředí Čech a Moravy sloužil bratrský překlad jako oblíbený pramen osobní zbožnosti.

Bible kralická z roku 1613 je posledním revidovaným vydáním tohoto překladu. Následující staletí jej zakonzervovala v obecném povědomí jako vrchol bratrské biblistiky. Projekt rozsáhlé konkordance k Bibli kralické, rozpracovaný v roce 1594 a zmiňovaný ještě 1632, byl sice realizován, ale z nedostatku finančních prostředků zůstal v rukopise a zanikl při požáru Lešna v roce 1656. Neuskutečnila se ani v roce 1618 zamýšlená reedice celé Šestidílk, o níž se zmiňují dopisy archivu boleslavského biskupa Matouše Konečného. Znemožnily ji události třicetileté války. Myšlenka opětovného vydání komentovaného překladu se objevila ještě v roce 1635, kdy po odchodu Jednoty bratrské do exilu v Polsku a v jiných zemích zřejmě došlo k určité konsolidaci společenství, ale ani tento počín již nebyl realizován. Výsledky Vestfálského míru a ztráta naděje na zvrát poměrů v zemích ovládaných Habsburky přivedly Jana Amose Komenského v roce 1650 k sepsání Kšaftu umírající matky Jednoty bratrské, v jehož závěru autor symbolicky odkázal českému národu i překlad Bible kralické. Dílo, určené prvotně bratrským kněžím a společenství Jednoty, povýšil na dědictví celého národa a výrazně přispěl k jeho „kolektivizaci“ v rámci kulturní recepce ze strany budoucích generací. Komenský je také autorem posledního volného zpracování textu Bible kralické. V roce 1623 dokončil výtah z Bible, četbu, která by svým rozsahem a zpracováním byla vhodná při nejistých cestách exulantů. Nedokončený tisk v roce 1656 v Lešně shořel, ale o dva roky později vyšlo dílo tiskem v Amsterdamu. Určeno bylo nejen laickým čtenářům, ale i pro školní výuku a začínajícím teologům.

III. Bible kralická v průběhu staletí

a) Bible kralická v exilu a v době národního obrození

V době plošné rekatolizace, která započala po porážce českého

stavovského povstání v roce 1620, ale výraznější plody začala nést až po třicetileté válce, se nekatolická tištěná literatura stala zvláštním předmětem zájmu katolických misionářů. K systematickému vyhledávání „kacířských“ knih docházelo zejména v 18. století, kdy vznikaly tištěné seznamy českých nekatolických knih. Podle závažnosti svého obsahu měly být tyto knihy buď korigovány (takový osud postihl např. Melatrichovy bible) nebo zabaveny a zničeny. Do poslední kategorie spadala produkce bratrských tiskáren, za „nenapravitelnou“ byla považována i Bible kralická. Přestože počet ohněm zničených nekatolických knih dosahoval desetitisíců, mnoho exemplářů bratrských biblických tisků přečkalo toto období, považované obrozenci 19. století za „dobu temna“, také v knihovnách katolických církevních institucí. Dnes patří tisky Bible kralické k početně nejdochovanějším tištěným titulům Jednoty bratrské. I přes soustavné vyhledávání tisků Bible kralické v době rekatolizace za účelem její eliminace se její jazyková stránka dočkala vysokého ocenění. Když byly v 70. letech 17. století pod vedením jezuitských učenců zahájeny práce na překladu tzv. Bible svatováclavské, pořízeném na základě Sixt-Klementinské Vulgáty (vyšla poprvé mezi lety 1677–1715), stala se Bible kralická vedle Melantrichova textu hlavním inspiračním zdrojem lexikální složky díla.

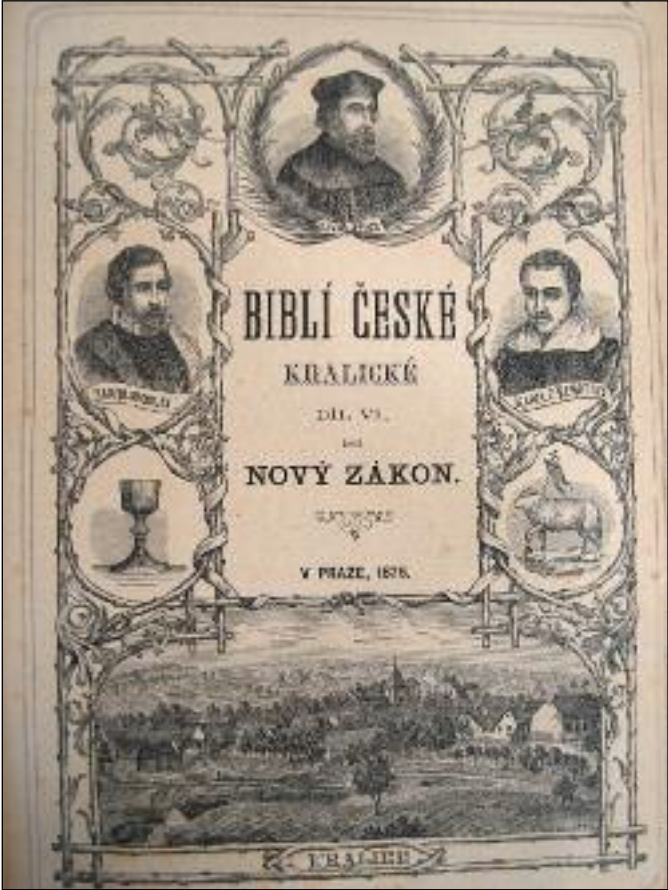
Bible kralická se v době rekatolizace stala důležitým pojítkem mezi českými nekatolíky v exilu i tajnými nekatolíky na území Čech a Moravy. Zatímco Melantrichovy bible se v prostředí českých a moravských exulantů v tištěné recepci českých biblických překladů neprosadily, Bible kralická začala na počátku 18. století svůj druhý život. Její text zaujal skupiny německých luterských pietistů, přijaly jej za svůj i konfesně značně nesourodé skupiny exulantů. V roce 1709 vyšel v Halle iniciativou obdivovatelů díla Jana Amose Komenského, soustředěných kolem zdejšího profesora teologie Augusta Hermanna Frankeho, kralický Nový zákon. Na jeho vydání se podíleli pozdější rektor lycea v Prešpurku Matthias Běl, kazatel českých exulantů v Drážďanech Franciscus Ruhr a pozdější rektor v Těšíně Johann Kögler. V Žitavě vydal v roce 1720 Nový zákon i exulant Václav Klejch, který v předmluvě načrtl historii českého biblického překladu, do jehož kontextu zasadil Bibli kralickou. Na přípravě tohoto vydání se podílel evangelický duchovní a superintendent v Uhrách Daniel Krman. O dva roky později byla v Halle v 5000 exemplářích vydána celá Bible kralická a v roce 1730 vydal pastor českého sboru v lužickém Großhennersdorfu Jan Liberda opět Nový zákon. Ani poměrně vysoký náklad knih nestačil pokrýt poptávku českých exulantů. Zájem byl velký i v evangelických sborech v Horních Uhrách, kde se čeština Bible kralické stala liturgickým jazykem (tzv. bibličina). Velkou část výtisků se podařilo kolportérům propašovat do Čech a na Moravu tajným nekatolíkům. Významné vydání představuje tisk celé Bible z roku 1766, které připravil kazatel českého reformovaného sboru v Berlíně Jan Bohumil Elsner. Ten byl i autorem rozpravy „Versuch einer böhmischen Bibel-geschichte“ (1765), v jejímž rámci pojednal o bratrských biblických vydáních a provedl jejich textovou kritiku. Bible z roku 1766 je důkazem, že v případě reedic nešlo o pouhý otisk, ale že záměrem vydavatelů byla též uměřená revize textu, zejména pod vlivem Lutherova překladu. V roce 1787 vyšla iniciati-

vou Michala Semiana, kazatele v Pezinku a Juraje Palkoviče, profesora československé řeči a literatury na prešpurském lyceu, Bible kralická i v Prešpurku. Edice textu Bible kralické v 18. století, i přes zjevné nedostatky některých vydání, měly velký význam pro formování moderní češtiny. V době nástupu českého národního obrození byl bratrský biblický překlad spolu s tisky Melantrichovými považován za standard spisovné češtiny a stal se vzorem pro jazykovou reformu. Podobný význam měla Bible kralická na Slovensku, ačkoliv zde i přes snahy některých obrozenců k prosazení „bibličtiny“ za spisovný jazyk nedošlo. Bratrský překlad, který byl na Slovensku liturgickým textem evangelických církví až do doby 20. století, sehrál výraznou roli v kulturním sblížování Čechů a Slováků.

b) Bible kralická v 19. a 20. století v životě českých a moravských evangelíků

V průběhu 19. století, zejména však od jeho poloviny, dostává v závislosti na dynamickém rozvoji národního obrození a vzrůstající konkurenci národností v rámci habsburské monarchie recepcce předbělohorské bratrské literatury silný národnostní akcent. Bible kralická je chápána jako český „národní překlad“ a někdejší Jednota bratrská za specifický projev národní kultury, ačkoliv je doložena existence řady německo-jazyčných sborů a německy psaná literatura tvoří významnou složku tištěné bratrské literární produkce. Zatímco pro formulující se toleranční církve Čech a Moravy konce 18. století a první poloviny 19. století je příznačné úporné úsilí nově přichozích evangelických duchovních (zejména z Uher) o prosazení státem tolerované konfesní identity v konkurenci s vědomím matného dědictví české reformace a formami lidové nonkonformní zbožnosti, s polovinou 19. století procházejí evangelické církve odklonem od konfesionalismu a jsou ovlivňovány prolnutím liberalismu s národnostním uvědoměním. Odkaz na bratrskou tradici se v tomto procesu stal podstatnou složkou náboženské identity českých nekatolíků a hrál mezi reformovanými a luterány roli prostředkovatele, neboť Bible kralická byla textem přijímaným oběma vyznáními. Objevily se snahy o recepci bratrské konfese, vydané v revolučním roce 1848, k oslavě milénia obrácení Slovanů na křesťanství (příchod věrozvěstů Cyrilla a Metoděje) byla v roce 1863 vydána Josefem Růžičkou, duchovním správcem německého evangelického sboru v Praze, tzv. „Jubilejní bible“, kombinovaný překlad Šestidílky a vydání z roku 1613, se zjevnou snahou představit Bibli kralickou jako centrální český biblický překlad. Vydavatel klade v předmluvě toto vydání „na oltář církve a národu svého, na stůl rodin a čeledí česko-moravsko-slovenských, v církvi evangelické spasení svého hledající“. Konečně v roce 1875 vydal v Praze reformovaný farář Ludvík Bohumil Kašpar bratrský Nový zákon s komentářem podle vydání z roku 1601. Šlo o první reedici výkladových poznámek k textu Bible kralické vůbec.

Zájem o Bibli kralickou jevily také „svobodné církve“ vznikající od druhé poloviny 19. století. Zatímco Obnovená Jednota bratrská se považovala přímo za pokračovatelku staré Jednoty bratrské, za podstatnou součást své identity přijala „bratrství“ i Svobodná reformovaná církev (později Jednota českobratr-

ská, dnes Církev bratrská). Její kazatel Josef Kostomlatský vydal v roce 1885 v Táboře výkladové poznámky Šestidílky ke Starému zákonu. Na tyto snahy navázala ve 40. letech 20. století tzv. Česká biblická práce v Kutné Hoře, která vydávání kralického překladu podle autentického znění, tedy oproštěného od redakčních zásahů 18. a 19. století, přijala za svůj program a v době nacistické okupace dokonce zastupovala práci úředně zakázané České biblické společnosti. Tato kutnohorská vydání, jejichž základem se stal text Šestidílky včetně části výkladových komentářů, představují doposud nejhodnotnější edice textu Bible kralické. V pojetí svobodných církví se teologické dědictví Jednoty bratrské mělo stát nástrojem v boji proti teologickému liberalismu, proti němuž se tato společenství existenčně vymezovala, ačkoliv k hlubší teologické reflexi bratrského písemnictví nepřistoupila a omezila se na prosté otiskování vybraných bratrských děl za misijním a vzdělávacím účelem.

Na konci 19. století reflektovala část evangelických duchovních znepokojující stav, že edice textu Bible kralické výrazně zaostávají za vývojem jazyka a ztěžují přístup k obsahu textu. Tento trend se pokusil změnit reformovaný farář Jan Karafiát, který v 80. letech připravil rozsáhlou revizi Bible kralické podle vydání z roku 1613, ale patrně z respektu k dlouhé tradici antikvované podoby textu Bible kralické svoje návrhy při realizaci tištěného vydání značně zmínil. Tuto revizi poté přejala a ve velkých nákladech zejména pro misijní účely rozšiřovala Britská biblická společnost i její nástupce Česká biblická společnost. Poslední pokus o výraznější revizi textu Bible kralické vznikl na půdě Komenského evangelické bohoslovecké fakulty v Praze v 80. letech 20. století. Projekt byl ovšem po vydání několika starozákonních knih ve formě studijních textů zastaven. Ve 20. století čelila Bible kralická konkurenci nových biblických překladů. V liturgickém užívání kralického překladu v nekatolických církvích nastal přelom až v 70. a 80. letech, kdy „Kralička“ ustoupila do pozadí se zavedením Českého ekumenického překladu bible, ačkoliv nadále zůstala oblíbeným alternativním textem.

Od konce 19. století se text Bible kralické opakovaně stával předmětem vědeckého zájmu, zejména ze strany filologů a bohemistů. Vzhledem k recepci jeho textu v církevním prostředí mají patrně největší význam práce filologa Jaroslava Konopáska ze 30. let 20. století. Konopásek svými textově-kritickými rozборы a poukazem na zahraniční předlohy překladu Bible kralické otrásl obecně rozšířeným povědomím o jedinečnosti Bible kralické jako národního překladu. Vydal také faksimile Blahoslavova překladu Nového zákona z roku 1568, avšak jeho záměr přetisknout celou Šestidílku zhatila hospodářská krize. Úplná faksimilová edice Bible kralické byla realizována teprve v roce 1997, kdy byla společným úsilím německých a českých slavistů v Německu otištěna Šestidílka a doplněna sedmým svazkem se souborem studií o vzniku tohoto překladu a jeho jazyku.

Ve 20. století se předmětem zájmu stalo i samotné místo vzniku Kralické bible: Kralice nad Oslavou. V roce 1936 zde byl instalován pomník Bible kralické, zaznamenaný v Guinnesově knize rekordů jako první pomník na světě věnovaný konkrétní knize. Na místě zdejší tvrze, kde působila bratrská tiskárna, probíhal pod vedením dr. Vlasty Fialové od roku 1956 systematický archeologický průzkum, který z hlediska dějin knihtisku přinesl významný objev velkého množství původního typografického materiálu. Tyto snahy vyvrcholily v letech 1967–1969 vybudováním Památníku Bible kralické, který je dnes stále hojně navštěvovaným muzeem kralického překladu.

Jiří Just

SEZNAM ZNÁMÝCH BRATRSKÝCH TISKŮ BIBLICKÝCH TEXTŮ (NÁZVY UVEDENY ZKRÁCENĚ)

- 1518 **Zákon Nový**
- 1525 **Nový Zákon**
- 1562 **Žaltář vnově do češtiny přeložený**
- 1564 **Nový zákon vnově do češtiny přeložený. Dvě typografické verze, na druhé titul: Nový zákon z jazyka řeckého do češtiny přeložený**
- 1568 **Nový zákon vnově do češtiny přeložený. Secunda editio diligenter recognita**
- 1571 **Evangelia anebo čtení svatá, kteráž slovou pašije (s notací)**
- 1579 **Biblí české díl první, totiž Patery knihy Mojžíšovy vnově vydané**
- 1579 **Žaltář Davida svatého. Vnově do češtiny přeložený**
- 1580 **Biblí české díl druhý vnově vydaný (Jozue – Ester)**
- 1581 **Žaltář Davida svatého**
- 1582 **Biblí české díl třetí vnově vydaný (Job – Píseň Šalomounova)**
- 1587 **Biblí české díl čtvrtý vnově vydaný (Proroci)**
- 1587 **J(iřík) S(trejc) Z(ábrežský:)Žalmové neb Zpěvové svatého Davida... (s notací)**
- 1588 **Biblí české díl pátý... Apokryfa.**
- 1592 **Řeči boží (nedochováno)**
- 1594 **Biblí české díl šestý, totiž Nový zákon vnově vydaný**
- 1596 **Biblí svatá...vnově vytištěna vydána**
- 1596 **Nový zákon vnově do češtiny přeložený**
- 1597 **Řeči boží, kteréž se ... v shromážděních společných čítávají**
- 1598 **J(iřík) S(trejc) Z(ábrežský:)Žalmové neb Zpěvové sv. Davida... (s notací)**
- 1601 **Biblí české díl šestý, totiž Nový zákon vnově přehlédnutý**
- 1604 **Řeči boží... vnově přehlédnuté**
- 1613 **Biblí svatá... Vnově vytištěna a vydána**
- 1616 **Řeči boží, kteréž se ... v shromážděních církevních pro základ služby Slova božího jednomyslně čítávají a vysvětlují**
- 1658 **Manualník aneb jádro celé Biblí svaté**